

RUSYA'NIN SURIYE'DEKİ İKİLEMİ

Suriye krizinde Türkiye'nin jeopolitik konumu ve güç üstünlüğü, Moskova açısından Ankara ile iş birliğini riske atmayı göze alamayacak derecede önemlidir. Rusya'nın aynı anda diğer aktörlerle iş birliğini sürdürme isteği ise Kremlin'i Suriye'de denge kurmaya zorlamaktadır.

Sabir **Askeroglu**

sabiraskeroglu@iramcenter.org

C umhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin arasında 22 Ekim 2019'da Soçi'de varılan 10 maddelik mutabakat Suriye'de yeni bir süreç başlattı. ABD'nin çekilmesiyle başlatılan Barış Pınarı Harekatı'nın içine aldığı Tel Abyad ve Resulayn arasındaki alanın Türkiye'nin kontrolünde olması ABD'den sonra Rusya tarafından da resmen kabul edildi. Mutabakata göre, Türkiye-Suriye sınırı boyunca bu alanın dışında kalan bölgelerdeki YPG unsurları ise Rus askeri polisi ve Suriye sınır muhafızları tarafından 150 saat içerisinde 30 kilometrelik derinliğine dışına çıkartılacaktı.

Kamışlı şehri hariç Türkiye-Suriye sınırı hattında 10 kilometre derinlikte Türk-Rus ortak devriyeleri başlayacak, Suriye sınır muha-

fızları ise 10 kilometre derinliğe çekilerek YPG ile Türk-Rus ortak devriyesinin gerçekleşeceği alan arasında tampon bölge görevi görecek. Türk-Rus ortak devriyesine bırakılan alan ise Türkiye sınırı ile rejim güçleri arasında bir tampon bölge işlevi görecek.

Suriye'nin kuzeyinde Türkiye ile Rusya'nın ilişkilerini belirleyen Soçi Mutabakatı'nın başka bir amacı da Türkiye ile Rusya'nın kontrolündeki silahlı unsurlar arasındaki çatışma riskini azaltmaktır. Diğer bir deyişle, Suriye Milli Ordusu ile Esed rejimi güçlerinin çatışmaya girmelerini engellemektir.

Soçi Mutabakatı'nın da daha önceki mutabakatlar gibi Rusya'nın Suriye'deki çıkarlarına hizmet etmesi bekleniyordu. Rusya'nın Suriye politikası, Suriye iç savaşının başlamasından bu yana önemli dönüşümler yaşamıştır. Rusya'nın Soçi Mutabakatı'yla

ulaşmak istediği hedefleri şöyle sıralayabiliriz:

- Türkiye'yle iş birliğini sürdürmek.
- Türkiye ile Şam rejimi arasında Rus askeri polisi üzerinden çatışma riskini azaltarak bir diyalog yolunu açmak.
- Türkiye için YPG'yi tehdit olmaktan çıkararak YPG'yi Suriye barış sürecine dahil etmek.
- YPG ile Şam yönetimi arasında diyalogu sağlayarak YPG'nin rejim güçlerine dahil olmasını sağlamak.
- Fırat'ın doğusunda alan kazanarak stratejik çıkarlar elde etmek.
- Suriye Anayasa Komisyonu'nun çalışmalarını hızlandırmak.

Rusya'nın bu hedeflerine rağmen pratikte mutabakatın yüküm-

lülüklerini yerine getirmekte zorluklar yaşadığı ve bu zorlukların Türkiye'yle olduğu gibi Fırat'ın doğusundaki diğer aktörlerle olan ilişkilerine de olumsuz yansıdığı görülmektedir.

Rusya'nın Yükümlülükleri

Rusya'nın Suriye'de karşılaştığı zorluklardan biri Suriye'nin coğrafi olarak Rusya'nın ana karasından uzak olması ve Suriye iç savaşının uzamasıydı. Eylül 2015'in son günlerinde Suriye'ye askeri müdahalede bulunan Rusya, savaş birkaç ay içerisinde bitirerek zaferle ayrılacağını düşünüyordu. Fakat savaşın uzamasıyla Rusya'nın iş birliği için yeni ortaklara ihtiyacı da artmaya başladı. Suriye savaşını Türkiye ile karşı cephelerde başlatan Rusya'nın, bu savaşın yürütülmesi için Türk boğazlarına önemli derecede bağımlı olması nedeniyle Ankara ile

iş birliğine olan ihtiyacı da artmıştı. Astana Barış Süreci'nin hem Ankara'nın hem de Moskova'nın Suriye'deki çıkarlarına hizmet edeceği hedefleniyordu. Bu çıkarların en önemlilerinden biri Türkiye ile Rusya gibi bölgenin önemli iki gücünün karşı karşıya gelme riskinin azaltılmasıydı.

Rusya'nın bölgedeki askeri güç yetersizliği YPG'nin Kremlin'in çağrılarını uymamasına yol açmaktadır. Rusya'nın YPG ile doğrudan karşı karşıya gelmek istememesi ve Suriye politikasında "YPG'yi kazanma" stratejisi izlemesi YPG'yi cesaretlendirmektedir.

22 Ekim'de yapılan Soçi Muta-bakatı, Rusya'nın sorunlarını ve Suriye sahasındaki zorluklarını da artırmış oldu. Bunun sebebi Rusya'nın devam eden Suriye iç savaşında sorumluluk alanının Fırat'ın doğusuna kadar genişlemiş olmasıydı. Rusya, 2015'te başlattığı askeri operasyonlarına bazı sınırlamalar getirmişti. Rusya kara kuvvetlerini devreye sokmayarak sadece hava kuvvetleri üzerinden faaliyet yürütecek, operasyon alanı Şam yönetiminin çatışma alanlarıyla sınırlı kalacaktı. Bu nedenle Rusya'nın yoğun olarak yürüttüğü askeri operasyon Suriye'nin batı kısımlarında

Rusya, ABD'nin Suriye'de Fırat Nehri üzerindeki Tişrin Barajı'nda boşalttığı üsse yerleşti. Bir Rus komutanın, terör örgütü YPG/PKK mensubu Servan Derviş'le (sağda) konuşmasının ardından, Rusya bayrağı ve örgüt flamasını değiş tokuş ederek üssün devir tesliminin gerçekleştirilmesi dikkati çekti.

gerçekleşmekteydi. Soçi Mutabakatı'yla beraber Suriye'de bulunan askeri birliklerinin bir kısmını Fırat'ın doğusuna nakletmesi veya ülkesinden ek birlikler göndermesi gerekiyordu. Rusya'nın Suriye'nin batı kısımlarında sahip olduğu Tartus ve Hmeymim'deki askeri üsler ile Fırat'ın doğusundaki bölgeler arasındaki yaklaşık 500 kilometrelik mesafe, lojistik destek anlamında sınırda devriye görevi yapan Rus askeri polislerin, onların konuşlanacağı askeri üs ve kışlaların güvenliğinin sağlanmasını zorlaştırıyor. Bu alanların kontrol edilmesi Rusya'nın ek maddi yükünü de artırıyor. Rusya, bu sorunların üstesinden gelebilmek için Amerikan askerlerinin çekildiği askeri üslere yerleşmiş ve yenilerini inşa etmeye başlamıştır. Rusya'nın asker sayısını artırarak sorumlu olduğu alanları kontrol edebilmesi için önünde iki seçenek vardı. Ya Suriye'nin batı kısımlarındaki sınırlı askeri birliklerin bir kısmı doğu bölgelerine sevk edilecek ya da Rusya'dan ek birlik gönderilecekti. Ancak batıdaki birliklerin bir kısmının doğu bölgelerine gönderilmesiyle batı kısımlarında güç dengesinin Rusya aleyhine değişme riski vardı. Geniş bir coğrafyanın hakıyla kontrolü için gereken çok sayıda askerin ülkesinden Suriye'ye gönderilmesi ise "Suriye savaşını zaferle bitirdiğini" birkaç kez ilan eden Kremlin'in Suriye politikasının sorgulanmasına yol açma olasılığını artıracaktı. Soçi Mutabakatı sonrasında daha önce Fırat'ın doğusuna geçemeyen rejim güçleri, bu alanlara 30 bine yakın silahlı kuvvet gönderirken, Rus yönetimi ise sınır devriyeleri gerçekleştirmesi için sadece 300 civarında sınır muhafızını ülkesinden bölgeye gönderebilmiştir.

Rusya'nın Suriye'deki asker sayısının az olması ve geniş bir coğrafyanın kontrol edilmesindeki zorluklar Fırat'ın doğusundaki aktörlerle ilişkilerine de yansımıştır. Öncelikli olarak Rusya'nın bölgedeki sınırlı askeri gücü ile rejim güçlerinin sayısı arasındaki fark, Şam Yönetimi'ni Rusya'ya bağımlı kılmaktan ziyade, Rusya'yı rejim güçlerinin desteğine bağımlı hale getirmektedir. Rusya'nın rejim güçlerini kontrol edememesi, aynı zamanda bu güçlerin Türkiye'nin sınırlarına doğru hareket etmesini de engelleyememesi anlamına gelmektedir. Rusya'nın sınırlandıramadığı rejim güçlerinin hareket alanını sınırlandırma görevinin Türkiye ve Suriye Milli Ordusu tarafından yapılması ise çatışmaların artmasına yol açmaktadır. Soçi Mutabakatı çerçevesinde sınır güvenliğini sağlamak amacıyla Türkiye ile ortak devriyeler yapan Rusya, bir yandan da rejim güçleri ile Suriye Milli Ordusu arasındaki çatışmaların Türkiye'nin müdahalesini gerektirecek şekilde savaşa dönüşme riskini de önlemeye çalışıyor. Bu kapsamda rejim güçlerinin yanında yer almayı sürdürüyor ve onların sahada kendisine olan desteğinin devamlılığını sağlamak istiyor. Bu da Ankara ile Moskova arasında anlaşmazlıklara neden olmaktadır.

Rusya'nın YPG Sınava

Rusya'nın Soçi Mutabakatı'yla üstlendiği ancak yerine getirmekte zorlandığı yükümlülüklerinden bir diğeri de Barış Pınarı Harekatı alanı dışındaki bölgelerin YPG unsurlarından temizlenmesidir. Rusya'nın bölgedeki güç yetersizliği YPG'nin Kremlin'in çağrılarına uymamasına yol açmaktadır. Rusya'nın YPG ile doğrudan karşı karşıya gelmek

istememesi ve Suriye politikasında "YPG'yi kazanma" stratejisi izlemesi YPG'yi cesaretlendirmektedir. YPG'yi cesaretlendiren diğer bir etken ise ABD desteğinin hala devam ediyor olmasıdır.

Rusya'nın kararsızlığı başka sorunlara da yol açıyor. Bunlardan biri, YPG'yi 30 kilometre dışına çıkartmakta etkisiz kalan Rusya'nın sorumluluğunu Türkiye'nin yapmak zorunda kalmasıdır. Soçi Mutabakatı'nın eksik uygulanmasına yol açan bu durum Türkiye-Rusya ilişkilerini olumsuz etkileme potansiyeline sahip.

Sonuç olarak Rusya, Fırat'ın doğusunda stratejik ve güvenlik alanında zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Karşılaştığı zorluklarla baş edebilmek ve amaçladığı hedeflerin belli bir kısmına ulaşabilmek için işleyen süreci zamana yayarak taktiksel hamlelerle sorunları çözmeyi planlamaktadır. Türkiye'yle ilişkilerini riske atmamak için sınır boyunca ortak devriyeleri kesintisiz sürdürürken, Milli Suriye Ordusu ile çatışmalarda rejim güçlerine destek vererek güç dengesini ve Şam yönetimiyle ilişkisini muhafaza etmeye çalışmaktadır.

YPG ile doğrudan çatışmaya girmeyerek kendisine düşman etmekten kaçınan Rusya, bunu yaparken prestij kaybına yol açabilecek bir riskle de karşı karşıya kalmaktadır. Rusya'nın YPG ile diyalogunu sürdürmesi Türkiye'yle ilişkilerini olumsuz etkilerken, Türkiye'yle yaptığı ortak devriyeler ise YPG tarafından tepkiyle karşılanmaktadır. Ayrıca Rusya, YPG ile alan mücadelelerinde rejim güçlerine de zimnen destek vermektedir. Fırat'ın doğusunda Rusya'nın karşı karşıya kaldığı bir güç ve çıkar ilişkisi konfigürasyonu Kremlin'i zor duruma sokmaktadır. Suriye krizinde Türkiye'nin jeopolitik konumu ve güç üstünlüğü, Moskova açısından Ankara ile iş birliğini riske atmayı göze alamayacak derecede önemli görünmektedir. Rusya'nın diğer aktörlerle iş birliğini sürdürmenin önemli olduğunu düşünmeye devam etmesi ise Kremlin'i Suriye'deki çıkarları arasında denge kurmaya zorlamaktadır. **K**

Rusya'nın YPG'yi 30 kilometre dışına çıkartmakta etkisiz kalması bir sorun. Bu durum Rusya'nın sorumluluğunu Türkiye'nin yapması sonucunu doğuruyor. Soçi Mutabakatı'nın eksik uygulanmasına yol açan bu tablo Türkiye-Rusya ilişkilerini olumsuz etkileme potansiyeline sahip.